

KRİPTO PARALARIN MUHASEBE VE RAPORLAMA SİSTEMİNDE GÖSTERİMİ

DISPLAY OF CRYPTO COINS IN ACCOUNTING AND REPORTING SYSTEM

Fatih Ömür BİNİCİ

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Eleşkirt MYO Finans Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü

fobinici@agri.edu.tr

ORCID: 0000-0001-6147-1955

Yakup ASLAN

Muş Alparslan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sağlık Yönetimi Bölümü

yakupaslan42@alparslan.edu.tr

ORCID: 0000-0001-9833-8840

ÖZET

ABSTRACT

Geliş Tarihi:

18.02.2022

Kabul Tarihi:

10.03.2022

Yayın Tarihi:

31.03.2022

Anahtar Kelimeler

Kripto Para

UMS

Muhasebe

Raporlama

Keywords

Cryptocurrency

IAS

Accounting

Reporting

Teknolojide yaşanan dönüşüm, finansal varlıklar üzerinde etkili olmuştur. Blockchain teknolojisi, finansal enstrümanlar arasında sanal varlık kalemlerinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Günümüzde kripto varlık denildiğinde kripto paralar akla gelmektedir. Kripto paraların, merkeziyetsiz finansın doğal çıktıları olması, nitelik olarak erişimin kolaylığı, erişimde maliyetlerin diğer finansal enstrümanlara göre çok uygun olması kripto paraların popülaritesini artırmıştır. Esasen kripto varlıkların, herhangi bir otoriteye bağlı olmadan değerlendirilmesi, yasal olmayan her türlü mal ve hizmet alım satımına olanak tanımaktadır. Bu durum merkezi finans sistemini, mali sistemi kimi zaman tehdit edebilmektedir. Kara para aklama, kanunsuz mali ticaretin sürdürülmesi gibi yolsuzluklara sebebiyet vermektedir. Kripto paraların muhasebeleştirilmesi, kayıt altına alınması, bahsedilen olumsuzlukların yaşanmasına engel olacaktır. Özellikle kripto paraların doğalarında olan kuralsız temelli yaklaşımın küresel ticarete yaratacağı sorunlar, özenle değerlendirilerek gerekli düzenlemelerin ivedilikle yapılması gereklidir.

Çalışmada kripto varlıkların kavramsal çerçevesi, teknik ve hukuki altyapısı açıklanacaktır. Literatürde kripto paraların muhasebe ve raporlanması ile ilgili kanıtlar sunulacaktır. Ayrıca çalışmada kripto paraların muhasebeleştirilmesi ve raporlanması konuları, Uluslararası Muhasebe Standartları açısından değerlendirilerek, kripto varlıklarının takibi konusunun gerekliliği vurgulanacaktır.

The transformation in technology has had an impact on financial assets. Blockchain technology has enabled the emergence of virtual asset items among financial instruments. Today, when it comes to virtual assets, cryptocurrencies come to mind. The fact that cryptocurrencies are the natural outputs of decentralized finance, ease of access in terms of quality, and the costs of accessing are very suitable for other financial instruments have increased the popularity of cryptocurrencies. In fact, the evaluation of crypto assets without being dependent on any authority allows the purchase and sale of all kinds of illegal goods and services. This situation can sometimes threaten the central financial system, the financial system. Money laundering leads to corruption, such as the continuation of illegal financial trade. Accounting and recording of cryptocurrencies will prevent the aforementioned negativities. In particular, the problems that the ruleless-based approach in the nature of cryptocurrencies will create in global trade should be carefully evaluated and necessary regulations should be made urgently.

In the study, the conceptual framework, technical and legal infrastructure of crypto assets will be explained. Evidence on accounting and reporting of cryptocurrencies in the literature will be presented. The accounting and reporting of cryptocurrencies will be evaluated in terms of International Accounting Standards, and the necessity of tracking crypto assets will be emphasized.

DOI: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/nevsosbilen/article/1075890>

Atıf/Cite as: Binici, F., Ö. ve Aslan, Y. (2022). Kripto paraların muhasebe ve raporlama sisteminde gösterimi. *Neveşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 12(1),344-354.

Giriş

Ekonominin dijitalleştirilmesinin sonucu olarak ortaya çıkan, hakkını güvenle kazanan, yerleşik ekonomik yasalara meydan okuyan, geleneksel fikirleri yok eden ve iş süreçlerinde radikal değişiklikler talep eden kriptografik varlıklar (Brukhanskyi ve Spilnyk, 2019: 384) kopyalanmalarını veya çoğaltılmalarını yasaklayacak şekilde tasarlanmış, eşler arası bir ağda gerçekleşen tüm işlemlerin kaydını tutan ve bilgilerin şifrelenmesini sağlayan “blockchain” veya dağıtılmış defter teknolojisi alt yapısını kullanan, merkezi olmayan ve aktarılabılır dijital temsillerdir (Kondova ve Simonella, 2019: 43).

Kriptografik varlıklar, değişim aracı olarak, mal veya hizmetler sağlamak veya bunlara erişmek için bir temsil olarak veya menkul kıymetler gibi bir finansman aracı olarak kullanılabilme yetenekleriyle karakterize edilir (AICPA, 2019). Bu yetenekleriyle beraber kripto ekosistemi ödemeleri ve diğer finansal hizmetleri daha ucuz, daha hızlı, daha erişilebilir hale getirerek sınırların ötesine hızla geçmesine olanak tanıyan yeni fırsatlar sunar (Sotiropoulou ve Guégan, 2017: 466) ve yeni merkezi olmayan işlem modelinin ortaya çıkmasına yardımcı olur (Collomb ve Sok, 2016: 94).

Diğer taraftan finansal istikrar açısından tehlikeli görünmesi, finansal hizmet yönetmeliklerinin dışında kalması, kripto varlık saklama cüzdanı ve kripto varlık alım satım platformları finansal hizmetler yasası kapsamında düzenlenmiş olmamasından dolayı tüketicinin korunması, operasyonel esneklik, pazar bütünlüğü dahil olmak üzere potansiyel sorunlara yol açacağı da tahmin edilmektedir (EBA, 2019). Çeşitli sorunlar olacağı tahmin edilse de, kripto varlıkların kullanımı hızla yaygınlaşmaktadır. Hatta bu hızlı yükseliş kuruluşların, yatırımcıların, düzenleyicilerin ve hükümetlerin ilgisini çekmiş (Brukhanskyi ve Spilnyk, 2019: 385) ve kripto para birimlerinin düzenlenip düzenlenmeyeceğini ve nasıl düzenlenebileceğini düşünmeye başlamışlardır (Yatsyk, 2018: 53-54). Bu durum endüstrinin ciddi şekilde ihtiyaç duyduğu kurumsallaşmama (Brukhanskyi ve Spilnyk, 2019: 386) problemini de ortadan kaldıracaktır. Her finansal faaliyette etkisini hissettiren bu fenomen bireyler ve kuruluşlar arasında işlerin yürütülme şeklini değiştirmekte ve iş modellerinde meydana gelen değişikliklere ek olarak, muhasebe mesleğini de etkilenmektedir (Smith vd., 2019: 59-62). Muhasebe ve raporlama sisteminin potansiyel nesnelere olarak kripto para birimlerinin durumu tamamen belirsizliğini korumaktadır. Son yapılan araştırmalara göre sorunun yeniliği nedeniyle, muhasebe ve raporlama sistemindeki kripto paralarla ilgili sorunlar yeterince incelenmemiştir (Brukhanskyi ve Spilnyk, 2019: 387). Bu doğrultuda muhasebe alanında kripto varlıkların muhasebeleştirilmesine ilişkin literatürün incelenmesi ve önerilerde bulunulmak çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır.

Kripto Paralar

Kripto para kriptografik mantık temelli güvenli işlem yapmaya ve ilave sanal para arzı oluşturma hedefiyle geliştirilen dijital paralardır. Kripto paralar, dijital para birimi olmakla beraber mübadele aracıdır. Bitcoin başta olmak üzere diğer kripto paralar dışındaki dijital ve sanal paralar, doğaları gereği para birimi olma vasfını taşımazlar, hangi ülkeye aitlerse o ülkenin ulusal para birimi ile ölçülürler ve ait olunan ülkenin merkezi otoritelerince düzenlenip denetlenebilirler. Kripto paralar ise merkeziyetsiz finansman aldığı güçle kendisini bir para birimi olarak ilan eder, dolayısıyla denetim ve gözetim faaliyeti ile karşı karşıya kalması söz konusu değildir (Rotman, 2014: 1).

Geleneksel para olarak telaffuz edilen kağıt ve madeni paralar ödeme, değişim enstrümanı olarak uzun bir zamanda kullanılmış, her türlü mali işlem bu paralar vasıtasıyla ile gerçekleştirilmiştir. Ancak teknolojinin gelişmesine paralel olarak internet kullanımının hızla yayılması, finans alanında yakalanan inovatif bakış açısı ve açık algoritmalar yoluyla hayata geçirilen saf, yalın ve eşler arası işlem yapmaya izin veren tamamen elektronik alternatif para birimlerini ortaya çıkarmıştır (Jakub, 2015: 11). Ortaya çıkan kriptografik varlıklar içerisinde fon yaratma dünyasının yeni fenomenleri olan kripto paralar özellikle dikkat çekmektedir. Yapılan araştırmalara göre, 18 ila 34 yaş arasındaki kişilerin yaklaşık %30'u, 1.000 ABD Doları değerinde devlet tahvili veya hisse senedi yerine 1.000 ABD Doları değerinde Bitcoin'e sahip olmayı tercih etmektedir (Yatsyk, 2018: 55-57). Kripto para birimleri, adından da anlaşılacağı gibi, para birimi olarak kullanılmak üzere tasarlanmıştır. Bu nedenle teknoloji meraklıları, işletmeler ve yatırımcılar, ideologlar, araştırmacılar, cypherpunk'lar, liberterler,

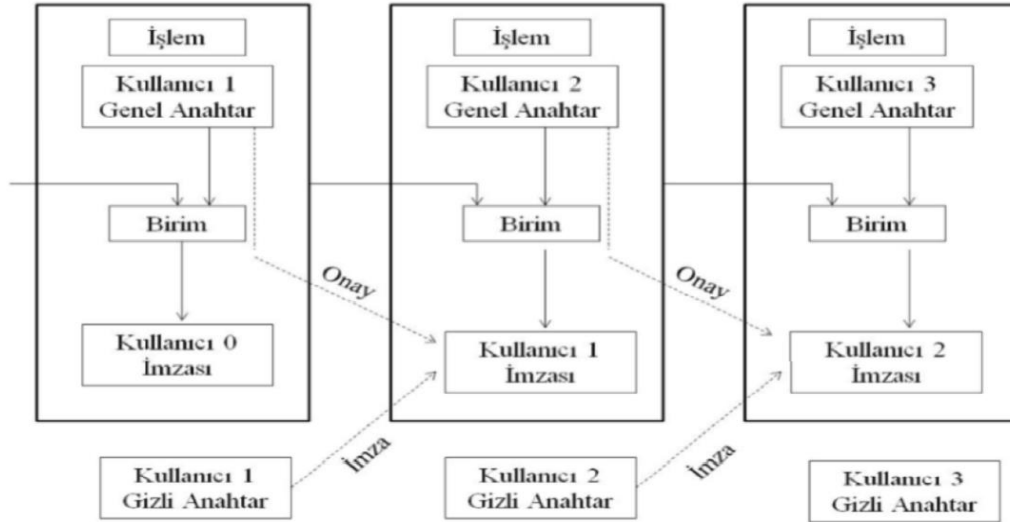
kamu yetkilileri ve politika yapıcılar, mali düzenleyiciler, bankalar ve ayrıca anonimlik önlemlerini kullanan ve anonimlik önlemlerini kullanan suçlular da dâhil olmak üzere çeşitli farklı insanları cezbeder (Judmayer vd., 2017: 3).

Bitcoin, dünya çapında dijital ödeme veya sadece yatırım amacıyla kullanılan bir kripto para birimidir. Bitcoin ademi merkezidir, yani kimseye ait değildir. Bitcoin ile yapılan işlemler herhangi bir ülkeye bağlı olmadığı için kolaydır. Yatırım, “bitcoin borsaları” olarak bilinen çeşitli pazar yerleri aracılığıyla yapılabilir. Bunlar, insanların farklı para birimleri kullanarak Bitcoin satmasına/satın almasına olanak tanır (Velankar vd., 2018: 144).

Kripto Paraların Teknik Alt Yapısı

Bitcoinler, temelde sanal bir banka hesabına benzeyen dijital bir cüzdanda saklanır. Tüm işlemlerin kaydı, zaman damgası verileri “Blokzincir (Blockchain)” adı verilen bir yerde saklanır. Blok zincirindeki her kayda blok adı verilir. Her blok, önceki bir veri bloğuna bir işaretçi içerir. Blok zincirindeki veriler şifrelenir. İşlemler sırasında kullanıcının adı açıklanmaz, sadece cüzdan kimliği açıklanır (Velankar vd., 2018: 145-146).

Kripto para birimleri, altcoinler ve jetonlar genel olarak sanal para birimleri ile karıştırılır. Esasında sanal para birimleri ile aynı kullanılmış olsalar da, aynı kavram değildir. Sanal para birimlerinin bir alt kümesi olarak görülmektedir. İşlevleri ise, bir değişim aracı, bir hesap birimi ve bir değer deposu olarak kullanılmasıdır. E-para gibi diğer dijital para birimlerinin aksine, İtibari para birimi cinsinden ve itibari para birimi cinsinden bir dijital ödeme mekanizması olan kripto varlıklar, itibari para birimi cinsinden değildir ve kendi hesap birimlerine sahiptir. Kripto varlıklar dönüştürülebilir ve dönüştürülemez olarak ikiye ayrılmıştır. Dönüştürülemez olarak adlandırılan kripto varlıklar “belirli bir sanal alana veya dünyaya özgü olması amaçlanan “kapalı” kripto varlıklar olarak adlandırılırlar. Kullanım koşulları uyarınca fiyat para birimiyle değiştirilemez. Bu tür kripto varlıklar fiyat para birimleri ile satın alınabilir ancak satılamazlar. Bu sebepten dolayı tek yönlü bir akışa sahip oldukları söylenir. Dönüştürülemeyen tüm kripto varlıklar tanımı gereği merkezileştirilir, yani merkezi bir otorite tarafından verilir (Păunescu, 2018: 146).

Not: (Nakamoto, 2008: 2)

Şekil 1. Kripto Paraların İşleyişi

Kripto Paraların Hukuki Yapısı

Kripto paraların 2009 yılında ilk ortaya çıktığı günden beri güçlü ve zayıf yönleri ilgili uluslararası tartışmalar başlamıştır (Mandjee, 2014: 158). Akademik ve politika topluluklarında öne çıkan bir görüş, Bitcoinlerin

sonunda patlayacak bir balon olduğu ve bu nedenle oluşan fiyatlamasının anlamsız olduğu, hukuki düzenlemelerin bu olumsuzluğun önüne geçmede kilit rol üstleneceği açıktır (Pagnotta, 2018: 1). Yine de kripto varlıkların alt yapısı oluşturan Blokzincir teknolojisi, başta finansal piyasalar altyapısı olmak üzere hem finans sektörü hem de sigorta sektörü için birçok vaatte bulunuyor. Bu coşkunun merkezinde ise ilkeleri Satoshi Nakamoto'nun teknik incelemesine (Nakamoto, 2008) dayanan teknolojinin izin verdiği yeni merkezi olmayan işlem modeli yatmaktadır.

Bu tartışmalar içerisinde ve herkesin aklına ilk gelen soru hukuksal boyutu veya yasal olup olmadıklarıdır. Ülkelerin konu ile ilgili yaptıkları açıklamalara bakıldığında, çoğu ülkede yasal bir tanımı olmadığı, AB'de yasal olduğu, bazı ülkelerde ise (Cezayir, Bangladeş, Çin, Mısır, Irak, Fas, Nepal, Katar ve Tunus) yasaklanmıştır. Ancak kripto para birimlerinin yasal sınıflandırılması, kripto para birimlerinin iç işleyişinin doğası gereği, bu teknolojilerin farklı kullanımlarının yapıldığı gerçeğidir. Gerçekten de, kripto para birimlerinin farklı özellikleri, bir para birimine benzer ödeme yöntemi, spekülatif bir araç hatta başka bir şekilde işlem görmelerini sağlar (Schembri, 2018: 12). Diğer taraftan elektronik bilginin kendisini değerli bir kişisel mülk olarak tanımanın mantıksal zorluğuna rağmen küresel bir perspektiften, sanal para biriminin bir varlık ve mülk olarak doğasını, medeni hukuk veya ceza hukuku kapsamında, ekonomik değerine dayalı olarak yok saymak son derece zor görünmektedir. Bu özelliğinden dolayı, Amsterdam mahkemesi kripto varlıkları bir mülkiyet hakkı özelliği gösterdiğinden kişisel bir mülk olarak görüyor. Güney Kore mahkemesi Bitcoin'i gayri maddi bir varlık olarak, Endonezya da bir emtia ve kripto varlık olarak kabul etmiştir (Chang, 2019).

Türkiye'de yasal alt yapı çalışmaları halen sürdürülmektedir. TBMM'de oluşturulan alt komisyonda sektör temsilcilerinin görüşleri alınmaktadır. Kripto paraların muhasebeleştirilmesi, vergilendirilmesi gibi temel konular kilit rolde olduğu söylenebilir. Hukuki alt yapının ivedilikle oluşturulması, kötü niyetli kişilerin oluşturacağı mağduriyetlerin ortadan kaldırılması ve en nihayetinde alış verişin hukuki temelde inşası için anlamlı olduğu söylenebilir.

Literatür

Al-Dulaimi ve Özkan (2021) kripto parayı ihraç edenlerin bu varlığa yasal para statüsü verme yetkisi bulunmadığından dolayı UFRS'ye göre kripto para nakit olarak değerlendirilemediğini belirtmişlerdir. Utku (2021) kripto varlıklara yatırım işlemlerinin UMS 2 ve UMS 8 ölçüm hükümlerine uymadığını ve bu standartların aksine, gerçeğe uygun değer üzerinden raporlanması gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca MSUGT (Muhasebe Uygulamaları Genel Tebliđi) ve UFRS'nin kripto varlıkların raporlanmasında yetersiz kalacağı ifade etmiştir.

Sayar vd., (2021) yaptıkları analiz ve değerlendirmelere göre Bitcoin özelinde muhasebe kaydı, değerlendirme, ölçüm, raporlama ve sunum olarak Bitcoin işlemlerinin nakit altında bir kalem olarak dikkate alınmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir. Bu şekilde Bitcoin'in daha likit olduğunu ve "değer düşüklüğü zararı" yerine günlük değerlendirme kar/zararı ile muhasebenin gerçek değeri yansıtma ilkesine uyacağına yönelik bir görüş ileri sürülmektedir. Ancak tüm kripto varlıklar için bu savı ileri sürmek mümkün değildir.

Yatsyk ve Shvets (2020) kripto para birimlerini menkul kıymet ve fayda tokenleri olarak iki ana grup ayırmayı önermiştir. Nakit veya başka bir finansal varlık için sözleşmeye dayalı bir hak ortaya çıkaran ve bu nedenle bir finansal varlık tanımını karşılayan menkul kıymet tokenlerini UFRS 9'a göre muhasebeleştirilmesini önermiştir. Mal veya hizmetler için ön ödeme tanımını karşılayan ve bu nedenle maddi olmayan duran varlık tanımını giren fayda tokenlerinin de UMS 38 göre muhasebeleştirilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Kripto araçların muhasebeleştirme ve finansal tablolarda sunum konusundaki ihtiyaçların giderilmesi için bu varlıkların para, menkul kıymet veya emtia olduğuna dair ortak bir görüşün oluşmasının gerekliliğini ifade etmiştir. Ayrıca kripto araçların MSUGT açısından dönem sonu değerlemesinin VUK 280. madde hükmüne göre borsa rayici ile yapılmasının ve değerlendirme farkları kambiyo kar/zararı olarak kayıtlara alınmasının, madencilik faaliyetinin sonucu elde edilen kripto araçlar yasal otorite tarafından emtia olarak kabul edilirse alım

satımında KDV uygulanmasının, Satıştan elde ettiği kripto aracı diğer hazır değerler gibi nakit benzeri finansal varlıkları arasına raporlanmasının, MSUGT doğrultusunda alımları karşılığında ödemelerini kripto araçlarla yapan işletme aldığı varlığın değerini kripto aracın o andaki kur ile Türk Lirasına çevirerek belirlemesinin, kripto araçla ilgili işlem maliyetleri ve komisyonları da ilgili varlığın maliyetine eklenmesinin, UFRS kapsamında bu işletmelerin elde ettiği kripto araçları nakit benzeri finansal araç kaydedip raporlamasının uygun olacağını önermiştir (Yalçın, 2019).

Kripto paraların menkul kıymet olarak değerlendirilmesi halinde alış bedeli üzerinden Diğer Menkul Kıymetler hesabına kaydedilmesini ve kâr veya zararın ilgili hesaplara kaydedilmesi gerektiğini önermiştir (Akiz, 2019; Kizil, 2019; Doğan vd., 2018).

Kripto paraların muhasebeleştirilmesinde kullanım alanı ve şekli dikkate alınarak, özün önceliği kavramı gereğince muhasebe kayıtları bitcoinin döviz birimi, hazır değer, menkul kıymet ya da ticari mal olarak değerlendirilmesine göre yapılmalıdır. Mevzuata yönelik düzenlemelerin yapılmamasından dolayı literatürde kripto paraların muhasebe boyutunu ele alan çalışmalar pek yoktur. Ancak bu para birimleri içinde özellikle Bitcoinin kullanımı giderek yaygınlaştığı için, bu konuyla ilgili muhasebe ve vergi düzenlemeleriyle birlikte yasal düzenlemelerin yapılması gerekmektedir (Temelli, 2019). Bitcoin alış işleminin muhasebeleştirilmesi Bitcoin hangi borsa platformundan temin edildiye o borsadaki kur değerini referans alınması gerektiğini ifade etmektedir. Zigman (2015) çalışmasında Bitcoin'in muhasebe açısından üç şekilde ele alınabileceğiyle ilgili bir yazı kaleme almış ve Bitcoinin ödeme aracı, temel para birimi ve yabancı para birimi olarak kabul edilebileceğini belirtmiştir.

Kripto Paralara Muhasebe ve Raporlama Açısından Bakış

Kripto varlıklar için hükümetler, ulusal merkez bankaları, şirketler, danışmanlık firmaları, BT geliştiricileri ve bilim adamları kripto para birimini araştırmakta ve yasal düzenlemelerle ilgili eksikleri gidermeye çalışsa da (Brukhanskyi ve Spilnyk, 2019: 386) henüz kripto varlıkların taksonomisinin olmaması muhasebe açısından önemli zorluklara sebep olmaktadır (Sixt ve Himmer, 2019: 11). Özellikle, kripto varlık türlerinin çokluğu nedeniyle, genel bir muhasebe muamelesi oluşturmak zordur. Bu nedenle, kripto varlıklar için muhasebede rehber niteliğinde çalışmaya artan bir ihtiyaç vardır (Chou vd., 2022). Bu eksikliği gidermek adına Amerikan Sertifikalı Kamu Muhasebecileri Enstitüsü finansal tablo hazırlayıcıları ve denetçiler için Finansal Raporlama Yürütme Komitesi (FinREC) ve Güvence Hizmetleri Yürütme Komitesi (ASEC) altında ortak bir çalışma grubu olan Dijital Varlıklar Çalışma Grubu'nu oluşturmuştur (Sixt ve Himmer, 2019: 11-17).

Kripto varlıklarla ilgili önceki yapılan akademik çalışmalarda da genel olarak muhasebeleştirilmesi ve finansal raporlarda sunulması için oluşan fikir birliği, yeni bir muhasebe standardını garanti edecek kadar yaygın olan ekonomik özelliklere ve işlevselliğe sahip olmadığı sürece, mevcut muhasebe standartları ilkelerinin kullanılmasıdır (Chou vd., 2022). Bu fikir birliğini destekler nitelikte Uluslararası Finansal Raporları Yorumlama Komitesi (IFRIC) Haziran 2019 yaptığı değerlendirmede komite kripto varlıkların olağan iş akışında satılmaları durumunda Uluslararası Muhasebe Standardı 2 (UMS 2) stoklar standardının kullanılması gerektiğini, eğer UMS 2 uygulanmaz ise UMS 38' in uygulanmasını uygun görmüştür. Yine de kripto varlık dünyasına girmeden önce, bu varlığın ne olduğunu anlamamız gerekir. Muhasebe açısından bakıldığında, "varlık" terimi bu bilimin anahtar kavramı ve belirli bir tanımla sahip olduğundan, bu soru temel bir öneme sahiptir. Bu nedenle kriptografik varlıkları kelimenin tam anlamıyla bir varlık olarak tanımanın mümkün olup olmadığı sorusunu yanıtlamak için, bunların gelir (fayda) getirip getirmediği, kontrolün nasıl gerçekleştiği ve nasıl elde edildiğini doğrulamak gerekir (Brukhanskyi ve Spilnyk, 2019: 385).

Kripto para birimi muhasebe sisteminin inşasının, ticari kuruluşun doğasından, varlığın elde edilmesinin amacı ve yönteminden ve daha sonraki kullanım amacından kesin olarak etkilendiğine dikkat edilmelidir. Kuruluşlar kripto para madencilği yapabilir, ilk tekliflerde bulunabilir (ihraç), token karşılığında mal ve hizmetlere erişim sağlayabilir, kripto para birimini araç veya aracı olarak tutabilir, üçüncü şahıslardan belirli işlemler yoluyla kripto para birimi alabilir. Bu nedenle, bazı durumlar için oluşturulan muhasebe politikaları, diğerleri için kabul edilmeyebilir (Brukhanskyi ve Spilnyk, 2019). Kripto varlıkların, kopyalanmasını veya çoğaltılmasını

yasaklayan dağıtılmış bir defter teknolojisi ile kaydedilen aktarılabılır dijital varlıklar olduğu ifade edilmiştir (Yatsyk ve Shvets, 2020). Diğer kuruluşlar tarafından kripto varlıkların nasıl görüldüğü ilişkin bilgi Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Kripto Para Birimlerinin Muhasebeleştirilmesinde Uluslararası Muhasebe Otoritelerinin Bakış Açısı

	IASB	ACCA	AICPA	AASB	ASBJ	E&Y	Pwc	Deloitte	KPMG
Nakit ve Nakit Benzeri	x	x	x	√	x	√	x	x	x
Finansal Araç	x	x	x	√	x	√	x	x	x
Stok	x	x	x	√	x	√	√	x	x
Maddi Olmayan Duran Varlık	√	√	√	√	x	√	-	√	√
UMS 21 göre Parasal olmayan Kalem (Paragraf 16)	√	-	-	-	-	-	-	-	-
Yabancı Para	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dijital Varlık	-	-	-	-	x	-	-	-	-
Dijital Para	-	-	-	-	√	-	-	-	-

Kaynak: (Aslan, 2020: 279)

Tablo 1’de göre kripto paraların muhasebeleştirilmesinde ortak bir konsensüs sağlanamamış görülmektedir. Bu durum uygulamada farklılıkların oluşmasına, kayıt dışı ekonominin sürekliliğine sebebiyet verebilmektedir. Kripto paralar, riskli enstrümanlar olması bakımından, taban tavan fiyatlaması olmaması açısından kontrol ve denetime ihtiyaç duyulan varlık sınıflamasına tabi tutulabilir.

Kripto varlıklar için bir diğer önemli husus ise, menkul kıymet, emtia veya para olarak kabul edilip edilmeme durumudur. Menkul kıymet olarak değerlendirilmesinin için alacaklılık veya ortaklık hakkı, belli bir değeri temsil etme, yatırım aracı olarak kullanılması, misli nitelikte, seri halinde çıkarılma ve ibarelerinin aynı olması gibi şartları sağlaması gerekmektedir. Bu yönden bakıldığında kripto araçların menkul kıymet olarak değerlendirmenin mümkün olmadığı söylenebilir. Ayrıca muhasebede işletmenin üretim ve alım satım faaliyetlerine konu olan varlıklar emtia olarak değerlendirildiğinden dolayı emtia olarak da değerlendirmenin mümkün olmadığı görülmektedir (Yalçın, 2019 :107-108). Diğer taraftan para olarak değerlendirilmesi ve Uluslararası Muhasebe Standardı 7 (UMS 7)’ ye göre muhasebede dikkate alınması gerektiğine göre görüşlerde bulunmaktadır. Ancak birçok kaynakta UMS 7’de belirtilen tanımlara uygun olmadığından ve dolayısı ile nakit veya nakit benzeri olarak değerlendirilmesinin mümkün olmadığı belirtilmektedir (Eren vd., 2020; Yalçın, 2019).

Kripto paraların UMS 32 ve UFRS 9’da belirtilen nakit dışı finansal varlık olarak değerlendirilmesi hususunda görüşlerde bulunmaktadır. Finansal varlıkların bir işletmeden bir varlığı veya nakdi alma veya finansal varlıkları ya da yükümlülükleri kendine yarar sağlayacak şekilde, başka bir işletme ile değiştirme olanağı sağlaması gerekmektedir. Kripto varlıkların böyle bir hakka sahip olmaması ve sözleşmeye dayalı olmaması kripto paraların, UMS 32 ve UFRS 9’da belirtilen nakit dışı finansal varlık tanımını karşılamadıkları görülmektedir (Güdelci, 2020: 247). Bir başka görüşe göre ise, satış amaçlı alınan veya üretilen kripto paraların UMS 2 Stoklar Standardına göre muhasebeleştirilmesidir. Bu görüşe göre, kripto varlıkların maliyet değeri veya net gerçekleştirilebilir değerden düşük olanı ile değerlendirilerek stok olarak kayıtlara alınması ve stok olarak kayıtlara alınan kripto paraların satıldığında, satıstan elde edilen gelir satış hasılatı olarak kayıt edilmesi önerilmektedir (Yüksel, 2020: 442). UMS 38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar uyarınca maddi olmayan duran varlık tanımını karşılıyor gibi görünmektedir. Bu standart, maddi olmayan duran varlığı, fiziksel özü olmayan tanımlanabilir parasal olmayan bir varlık olarak tanımlar. UMS 38, bir varlığın ayrılabilir olması veya sözleşmeden doğan veya diğer yasal haklardan kaynaklanması durumunda tanımlanabilir olduğunu belirtir. Bir varlık, tek başına veya ilgili bir sözleşme, tanımlanabilir varlık veya borç ile birlikte, işletmeden ayrılabilir veya bölünebilir ve satılabilir, devredilebilir, lisanslanabilir, kiralanabilir veya takas edilebiliyorsa ayrılabilir. Bu nedenle, kripto para biriminin, sahibinden ayrılabilme ve bireysel olarak satılabilme veya devredilebilme özelliğinden dolayı UMS 38’deki maddi olmayan duran varlık tanımını karşıladığı söylenebilir (Bingöl, 2016). Bu aynı

zamanda UMS 21, Döviz Kurlarındaki Değişikliklerin Etkileri ile de uyumludur. Bu, parasal olmayan bir varlığın temel bir özelliğinin, sabit veya belirlenebilir sayıda para birimi alma hakkının (veya teslim etme yükümlülüğünün) olmaması olduğunu belirtir.

Sonuç

Küreselleşmenin etkisiyle, teknolojiye yaşanan gelişmeler mali nitelikteki olayların sayısında kayda değer artışı beraberinde getirmiştir. Finansal teknolojilerdeki hızlı dönüşüm, teknoloji ile doğru orantılı olarak gerçekleşmiştir. Kripto paralar, finansal teknolojilerin çıktısı olarak karşımıza çıkmıştır. Kripto varlıkların merkezizsiz finans rolünü üstlenmesiyle, yatırımcıların bu varlıkları bir yatırım enstrümanı olarak görmesini sağlamıştır. Yatırımcı bilgilerinin dijital cüzdanlarda saklanması, işlemlerin çeşitli algoritmik yazılımlarla sağlanması işlemlerin hızlı ve güvenilir bir şekilde sürdürülmesini sağlamaktadır. Diğer yandan, kara para aklama, kanunsuz alışverişlerin yapılması, yolsuzluğun makyajlanması gibi istenmeyen sonuçlara da neden olabilmektedir. Bu bağlamda araştırmacıların ilgisini çeken kripto varlıkların, ekonomik düzen içinde ülkelerin ticaret ve vergi kanunlarına uyumlu hale getirilmesi için bu varlıkların muhasebeleştirilmesi ve raporlanması sorunsal karşımıza çıkmaktadır.

Çalışmada kripto paralar teorik bir temelle anlatılarak, literatürdeki çalışmalar ile alan yazında kripto paraların muhasebeleştirilmesi ve raporlanması boyutunun farklı görüşlerle desteklendiği görülmüştür. Esasen kripto varlıkların en temel sorunu, oluşan alım satım işleminde tarafların işlemi muhasebeleştirilmesi ve raporlama olarak göze çarpmaktadır. Zira merkezizsiz bir yapıda ve var olmayan bir kayıt kuruluşu üzerinden değerlendirme yapmak kolay gözükmemektedir. Muhasebenin en temel işlevi olan kayıt işleminin yapılamaması, raporlamanın yapılamayacağı anlamını taşıyabilir.

Alan yazında araştırmacıların kripto paraları, sanal para olmaları bakımından UMS 38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar standardında takip edilmesi gerektiğine dair sonuçlar, kripto paraların takibini, kaydedilmesini, raporlanmasını ve vergilendirilmesini zorlaştırabilir. Zira Uluslararası Muhasebe Standartlarına uyum süreci halen devam etmektedir. Borsa İstanbul'da faaliyet gösteren şirketler zorunlu olarak Türkiye Muhasebe Standartlarına göre finansal raporlamalarını düzenlemektedir. Tüm işletmeler zorunlu olarak bu standartları kullanmamaktadır. Uluslararası Finansal Raporlama ve Yorumlama Komitesi'nin (IFRIC-2019), değerlendirmede ve Bingöl'ün (2016) yaptığı çalışmada Kripto Varlıkların UMS-38'e uygun olduğu ifade edilmiştir. Esasen bu hususla ilgili kripto varlıkların muhasebeleştirilmesi hususunda bir öneri sunulabilir.

Öneriler

Kripto paraları, dönen varlıklar içinde değerlendirmek mümkün olabilir. Kripto paraların günün her anı işleme açık olması, alıcı ve satıcısının hazır olması, kripto varlıkların likidite düzeyinin yüksekliği hakkında fikir verebilir. Bu bakımdan işleyiş olarak kripto paraları, bir yıl vadeli ise dönen varlıklar içerisinde, bir yıldan uzun süreli vadeli ise duran varlıklarda tutmak kripto varlıkların takibini tüm taraflar için mümkün kılabilir. Tek Düzen Hesap Planında, Dönen Varlık hesap grubunda yer alan Hazır Değerler arasında 109 Hesabı Kripto Paralar Hesabı olarak değerlendirilebilir. Alt hesaplarda Kripto Para biriminin cinsi gösterilebilir. Bu sayede likit bir varlığın ölçülmesi doğru yorumlanabilir. Kripto paraların, spekülatif enstrümanlar olmasından dolayı varlık toplamı olağan akışın dışında değişebilir.

Devletler, aynı zamanda suçun, usulsüz ticaretin aklanma mecraları olarak da kullanıldığı bilinen kripto paralara, önlem almak durumundadırlar. Yasaklayarak yapılan düzenlemelerin sağlıklı sonuç vermesi, halihazırda kripto paraların birçok mecrada alım satımının yapılmasıyla tezat oluşturabilir. Bu tür enstrümanların, varlık olarak değerlendirilmesi için yasal mevzuatın ivedilikle oluşturulması kripto paralara yatırım yapan, ödeme aracı olarak kullanan tarafların arasındaki güven problemini giderebilir.

Kaynakça

- Akiz, E. H. (2019). Kripto Paraların Vergilendirilmesi, Muhasebeleştirilmesi ve Denetimi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi*, 1-22.
- Al-Dulami, A.-F. T. A., Özkan, A. (2021). Kripto Para ve Muhasebeleştirilmesi. *Uluslararası İşletme, Ekonomi ve Yönetim Perspektifleri Dergisi*, 6(5), 505-526.
- Aslan, Ü. (2020). Kripto Para Muhasebesi Üzerine Yapılan Tartışmalar ve Finansal Raporlama Üzerine Etkileri. *TİDE Academia Research*, 2(2), 257-286.
- Bingöl, E. (2016). Tms 38 Maddi Olmayan Duran Varlıkların Muhasebeleştirilmesi ve Halka Açık Şirkette Uygulaması. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*(43).
- Brukhanskyi, R., Spilnyk, I. (2019). *Cryptographic objects in the accounting system*. Paper presented at the 2019 9th International Conference on Advanced Computer Information Technologies (ACIT).
- Chou, J. H., Agrawal, P., ve Birt, J. (2022). Accounting for crypto-assets: stakeholders' perceptions. *Studies in Economics and Finance*.
- Collomb, A., Sok, K. (2016). Blockchain/distributed ledger technology (DLT): What impact on the financial sector? *Digiworld Economic Journal*(103).
- Doğan, Z., Buyrukoğlu, S., ve Kutbay, H. (2018). Türkiye'de Bitcoin İşlemlerinin Vergilendirilmesi ve Muhasebeleştirilmesine İlişkin Öneriler. *Vergi Sorunları*, 361(10), 23-33.
- Eren, B., Erek, S., ve Buyruk, A. N. (2020). Kripto Para Kavramı ve Muhasebeleştirilmesi. *Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches*, 9(2).
- Güdelci, E. (2020). Ufrs Kapsamında Kripto Para İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi: Kripto Paralar Gerçekten Para mı? *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 22(2), 237-257.
- Jakub, B. (2015). Does Bitcoin follow the hypothesis of efficient market. *International Journal of Economic Sciences*, 4(2), 10-23.
- Judmayer, A., Stifter, N., Krombholz, K., ve Weippl, E. (2017). Blocks and chains: introduction to bitcoin, cryptocurrencies, and their consensus mechanisms. *Synthesis Lectures on Information Security, Privacy, & Trust*, 9(1), 1-123.
- Kızıl, E. (2019). Türkiye'de Kripto Paranın vergilendirilmesi ve Muhasebeleştirilmesi. *Mali Cozüm Dergisi/Financial Analysis*, 29(155).
- Kondova, G., Simonella, G. (2019). Blockchain in Startup Financing: ICOs and STOs in Switzerland. *Journal of Strategic Innovation and Sustainability*, 14(6), 43-48.
- Mandjee, T. (2014). Bitcoin, its legal classification and its regulatory framework. *J. Bus. & Sec. L.*, 15, 1.
- Nakamoto, S. (2008). Bitcoin: A peer-to-peer electronic cash system. *Decentralized Business Review*, 1-9
- Pagnotta, E. S. (2018). Bitcoin as decentralized money: prices, mining, and network security. *SSRN (3264448)*.
- Păunescua, M. (2018). The accountant's headache: accounting for virtual currencies transactions. *Accounting and Management Information Systems AMIS 2018*, 145.
- Rotman, S. (2014). Bitcoin versus electronic money.
- Sayar, A. R. Z., Ergüden, A. E., ve Güven, V. (2021). Bitcoin İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi. *Muhasebe ve Denetim Bakış*, 21(64), 83-94.
- Schembri, T. (2018). The legal status of cryptocurrencies in the European Union. *Term paper at the Faculty of Law University of Malta*, 1-84.
- Sixt, E., Himmer, K. (2019). Accounting and taxation of cryptoassets. *Available at SSRN 3419691*, 1-51.
- Smith, S. S., Petkov, R., ve Lahijani, R. (2019). Blockchain and Cryptocurrencies-Considerations for Treatment and Reporting for Financial Services Professionals. *International Journal of Digital Accounting Research*, 19, 59-78.
- Sotiropoulou, A., Guégan, D. (2017). Bitcoin and the challenges for financial regulation. *Capital Markets Law Journal*, 12(4), 466-479.
- Temelli, F. (2019). Kripto para birimlerinden bitcoin ve muhasebe açısından değerlendirilmesi. *İktisadi Yenilik Dergisi*, 6(2), 107-119.
- Utku, M. (2021). *Kripto Varlıklarının Msugt ve Ufrs Kapsamında Raporlanması*. In Ş. Karabulut (Ed.), *Muhasebe Organizasyon Pazarlama Anlayış, Tartışma ve Gelişmeler* (pp. 429-450). Ankara: Gazi
- Velankar, S., Valecha, S., ve Maji, S. (2018). *Bitcoin price prediction using machine learning*. Paper presented at the 2018 20th International Conference on Advanced Communication Technology (ICACT).

- Yalçın, S. (2019). Kripto değişim araçlarının muhasebeleştirilmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*(81), 101-120.
- Yatsyk, T. (2018). Methodology of financial accounting of cryptocurrencies according to the IFRS. *European Journal of Economics and Management*, 4(6), 53-60.
- Yatsyk, T., Shvets, V. (2020). Cryptoassets as an emerging class of digital assets in the financial accounting. *Economic Annals-XXI*, 183.
- Zigman, M. (2015). Three Methods for Simple Bitcoin Business Accounting. *Bitcoin Magazine*.

EXTENDED SUMMARY

International discussions about the strengths and weaknesses of cryptocurrencies have started since the day they first emerged in 2009. A prominent view in the academic and policy communities is that bitcoins are only a bubble that will eventually burst and therefore bitcoin prices are meaningless, and it is clear that legal regulations will play a key role in curbing this negativity. In addition, the spread of crypto assets has brought significant difficulties in terms of accounting. Although governments, national central banks, companies, consulting firms, IT developers, and scientists are researching cryptocurrencies and trying to fill in regulatory gaps (Ruslan Brukhanskyi & Iryna Spilnyk, 2019: 386), the lack of taxonomy of crypto assets yet causes significant difficulties in accounting (Sixt & Himmer, 2019: 11). In particular, due to the multitude of crypto-asset types, it is difficult to establish a general ledger treatment. Therefore, there is a growing need to work as a guide in accounting for cryptoassets (Chou, Agrawal, & Birt, 2022). Crypto assets, which are a new phenomenon in the world of finance, change the way of doing business among individuals and organizations, and the main purpose of the study is to examine the effects on the accounting profession as well as the changes in business models, to contribute to the literature by making suggestions on how to regulate crypto assets in accounting practices and how their applications are carried out.

The method determined in the study was carried out through a detailed literature review and the reports of professional organizations were examined.

The fact that cryptocurrencies do not have an existing legal infrastructure, are not supported by any central bank as in dollar and euro currencies, and their value is subject to extreme fluctuations are seen as the biggest obstacle to classification in terms of risky accounting. In addition, no consensus has yet been reached as cryptocurrencies do not meet any of the definitions of cash, cash equivalents and money. For this reason, it is thought that as crypto money applications become widespread in the future, the current definition of money will need to be rewritten to include crypto money. In addition, it is seen that cryptocurrencies do not fully meet the recommended definitions of other financial instruments, investment properties and non-cash financial assets. It is necessary to determine whether a cryptographic object is an economic resource or an economic benefit to a currency from an accounting point of view. A condition for starting a crypto control is that control can and cannot be achieved. That is, the crypto is considered a person when control over this economic resource (right) is gained and ends by being controlled. The ability of the entity to re-control in practice may even meet the definition of being objectively, legally uncontrollable. In order for crypto assets to be classified, it must become widespread and gain legal status. It is thought that these problems will be solved in the future as they become more widespread.

With the effect of globalization, developments in technology have brought along a significant increase in the number of financial events. The rapid transformation in financial technologies has occurred in direct proportion to technology. Cryptocurrencies have emerged as the output of financial technologies. As crypto assets play the role of decentralized finance, it has made investors see these assets as an investment instrument. Storing investor information in digital wallets and providing transactions with various algorithmic software ensure that transactions are carried out quickly and reliably. On the other hand, it can cause undesirable consequences such as money laundering, illegal shopping, and make-up of corruption. In this context, the problem of accounting and reporting of crypto assets, which attract the attention of researchers, in order to harmonize these assets with the trade and tax laws of countries in the economic order arises. In the study, cryptocurrencies were explained on a theoretical basis, and it was seen that the accounting and reporting of cryptocurrencies were supported by different opinions in the literature and the literature. In fact, the most fundamental problem of crypto assets stands out as the accounting and reporting of the transaction by the parties in the transaction. Because it does not seem easy to make an evaluation over a decentralized and non-existent registry. Failure to record, which is the most basic function of accounting, may mean that reporting cannot be done. The results of the researchers in the literature that Cryptocurrencies should be followed in the IAS 38 Intangible Assets standard in terms of being virtual money can make it difficult to track, record, report and tax cryptocurrencies. Because the process of harmonization with International

Accounting Standards still continues. Companies operating in Borsa Istanbul in Turkey are obliged to prepare their financial reporting according to Turkish Accounting Standards. Not all businesses necessarily use these standards. In the evaluation of the International Financial Reporting and Interpretation Committee (IFRIC-2019) and in the study of (Bingöl, 2016), it was stated that Crypto Assets comply with IAS-38. A proposal can be made regarding the accounting. The deficiencies in the current system cannot meet the innovations (not being followed and recorded) that crypto money has revealed, and this raises various concerns. In order to eliminate this situation, a common thought should be formed on how crypto money should be evaluated within the current system. Cryptocurrencies significantly threaten the decisions taken by the authorities to prevent the informal economy. Therefore, in the next step, taxation, accounting (recording) and audit mechanism should be established in order to control crypto money. The priority for cryptocurrencies should be to create a suitable regulation, and the next steps should include the steps to be taken for the development of crypto money.